

Zbigniew Wzorek

"Nationalnyje tradycji russkago gradostroitelstwa, osnovnyje architekturnyje problemy piatiletnago plana naucznoizsledowatielskich rabot", W. A. Ławrow, 1947 : [recenzja]

Ochrona Zabytków 2/1 (5), 64-65

1949

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W. A. ŁAWROW — NATIONALNYJE TRADYCJI RUSSKAGO GRADOSTROITIELSTWA, OSNOWNYJE ARCHITEKTURNYJE PROBLEMY PIATILETNAGO PLANA NAUCZNO-IZSLEDOWATIELSKICH RABOT, 1947

Praca W. A. Ławrowa na temat „Narodowe tradycje rosyjskiej budowy miast” obejmuje szereg myśli dotyczących zagadnienia planowania miast, analizę wartości miast zabytkowych powstałych w okresach historycznych, oraz szereg postulatów, które winny obowiązywać współczesnego projektanta-urbanistę, architektów i techników, pracujących nad odbudową zniszczonych w czasie wojny miast.

Autor nie zaprzeczając dorobku w dziedzinie urbanistyki w okresie przedwojennym, stwierdza, iż: „Często zagadnienia ściśle zawodowe planowo techniczne ważne same dla siebie, zasłaniały architekcie główną podstawę odczucia miasta jako całości. Wielu autorów projektów, kwalifikowanych planistów nie umiało wznieść się do poziomu ogólnych idei budowy miast, które w ciągu wieków wypracowywał naród rosyjski. W wyniku tego otrzymywali schematy planu, prawidłowo wykreślone, racjonalnie zbudowane, wszechstronnie zdawałoby się pomyślane i równocześnie suche, pozbawione własnego oblicza, uderzające brakiem myśli twórczej budowy miast”. — „W poszukiwaniu form współczesnych, odpowiadających nowym skalom i potrzebom zagubiały się tradycje oraz zabytkowy plan miasta, jego nieodzowne oblicze plastyczne”.

„Większość miast, które ucierpiały w czasie wojny, to stare rosyjskie miasta ze zdecydowanymi architektoniczno-planistycznymi cechami i długo kształtowanymi tradycjami... — noszą one na sobie tradycję kultury rosyjskiej”. „One to nasza historia. Historię tę obowiązani jesteśmy strzec, a dobre tradycje plastyczne przedłużyć na nowych współczesnych prawdach”. „Przed nauką architektury stoi zadanie wykrycia cech rosyjskich narodowych tradycji budowy miast, odświeżenia sposobów i przykładów użytkowania starego dla nowego, ustanowie-

nia związków tradycji i współczesności z tym założeniem, by cechy historyczne nie popadły w konflikt z wymaganiami naszego czasu”.

Z kolei autor charakteryzuje rozwój miast na terenie Rosji, oraz analizuje kilka przykładów miast zabytkowych. — Większą uwagę poświęca wykonanemu już po wojnie projektowi odbudowy Nowogrodu.

Wynikiem dociekań są tezy, które autor w końcowym ustępie formułuje, stwierdzając konieczność:

1) „Zwrócenia większej uwagi na położenie naturalne miasta (sytuacja w krajobrazie) oraz postawienie rygorystycznych wymagań wykorzystania sytuacji w celu wzbogacenia architektonicznego wyglądu miasta”.

2) „Wszechstronne i zawodowe gruntowne poznanie struktury architektoniczno-planistycznej odbudowywanego miasta. Koniecznym jest, by część opisu projektu odbudowy miasta poświęcona jego historii nie była tylko zwykłym objaśnieniem bez głębszej analizy i dociekań, lecz by była pogłębionym studium, które winno stać się podstawą do wykrycia stale działających czynników, które w przeszłości utworzyły plan miasta i mogą wywrzeć wpływ na jego przyszły rozwój”. — „Po wojenny rozwój miasta winien być uzależniony od złożonej historycznej struktury. Żywe odczucie architektoniki planu to droga znalezienia właściwych, niepowtarzalnych, nowych i przeszłych cech każdego miasta”.

3) „Uwzględnienia w planie miasta wartości nie tylko zabytkowych — muzealnych, lecz również wartości urbanistycznej pomników historycznych”.

„Różnorakie są rodzaje historycznych pomników urbanistycznych: Przypominają one historyczną przeszłość miasta i jego wiekową kulturę, upiększają miasto, formami zabytkowymi i sylwetą zaznaczają się wśród późniejszych budowli, podkreślają w zabudowie miasta jego różnorodność; dlatego pomniki historyczne winny być szeroko uwzględniane przy formowaniu nowych założeń w odbudowywanych miastach”.

4) „Ostrożne podejście do obiektów, które same w sobie nie przedstawiają wartości artystycznej, lecz są nieodzow-

nymi dla zachowania wartości całego założenia architektonicznego“.

5) „Poszukiwanie form architektonicznych, cech, które składają się na artystyczne tradycje danego miasta. W jednym wypadku będzie to poszukiwanie sposobu najwłaściwszego włączenia cennych starych obiektów w nowe założenie architektoniczne, w drugim— określenie specyficznych dla danego miasta form architektonicznych w założeniach nowych, oddalonych od skupień obiektów zabytkowych oraz znalezienie w nich niezawodnego współdziałania plastycznego“.

6) „Odszukanie znaczenia kompozycyjnego utworzonej w ciągu wieków sylwety miasta. Na skutek zniszczenia szeregu pomników historycznych sylweta wielu miast utraciła swój charakter. Dlatego w tych miastach należy postawić postulat już to odbudowania utraconych elementów sylwety, już to postawienia nowych wysokich obiektów (np. pomnikowych) przypominających utracone“.

7) „Właściwe zużytkowanie barwy. W każdym historycznym stadium rozwoju plastycznego znaczniejszych miast zagadnienia pokrycia barwą poszczególnych obiektów, znajdowało specyficzne, związane organicznie z podłożem, rozwiązanie. Ta cecha tradycyjna architektury rosyjskiej winna być wskrzeszona i winna znaleźć godne kontynuowanie przez twórczość współczesną“.

8) „Pośpieszne przeprowadzenie prac nad odbudową i rekonstrukcją oraz należyte wykorzystanie tradycji budowy miast rosyjskich, wymaga wszechstronnego poznania ich historii i oznaczenia ich cech narodowych“. — „Uruchomienie prac z dziedziny historii budowy miast rosyjskich będzie ogromną pomocą w dziele odbudowy miast. Pomoże ono przeniknąć w planowaniu miast tajemnice mistrzów, będzie podstawą jasnego sprecyzowania przez nich używanych zasad, architektoniczno-urbanistycznych, które to zasady mogą być wykorzystane do bieżącej odbudowy“.

9) „W założeniach naszych prac urbanistycznych winna być postawiona zasada łączności organicznej starego z nowym, w miejsce dawnego przeciwstawienia starego — nowemu.

Miasto szczególnie bogate w pomniki sztuki (jak Nowogród, Smoleńsk, Włodzimierz, Psków), lub miasto, które uchroniło układ planu historycznego (jak Kalinin, Woroneż, Kostroma) winno rozwijać najlepsze cechy swej architektury opierając je na współczesnych założeniach“.

10) „Miasto, które dotychczas nie zdołało znaleźć swego oblicza i własnego wyrazu winno odnaleźć swą indywidualność. Jest wiele przykładów w przeszłości, które mogą służyć jako przykład zapoczątkowania rozwiązania tego zagadnienia“.

„Wymagania powyższe są skierowane do wszystkich architektów pracujących nad odbudową miast. W tych żądaniach wyrażone są idee radzieckiego demokracji, patriotyzmu i wiary w wielkość kultury rosyjskiej, narodowej w formie i socjalistycznej w treści, które okażą się dźwigającą siłą sztuki radzieckiej“.

Na terenie Polski tą drogą, poprzez studium historii budownictwa, historii osiedli i miast, studium rozwoju ich układu, wprowadzał pokolenie młodych architektów prof. O. Sosnowski, twórca Zakładu Architektury Polskiej i Historii Sztuki Politechniki Warszawskiej. Przeszłość tej architektury wyczarował drugi wychowawca współczesnego pokolenia architektów w szkicach i słowie *Noakowski*.

Jest to dążenie do nawiązania porwanych w w. XIX nici tradycji, dążenie do czerpania ze „Skarbnicy architektury“ historycznej, czerpania myśli i doświadczenia.

Zbigniew Wzorek

„ZPRAVY PAMÁTKOVÉ PÉČE“ PRZEGLĄD ZA LATA 1947—8

W r. 1947 wznowione zostało po przewzię okupacyjnej czeskie czasopismo konserwatorskie pt. *Zprávy památkové péče* (rocznik VII), które redaguje doc. dr inż. Václav Mencl (Praha IV, Toskánský palác, ministerstvo školství a osvety).

Nowe zadania, przed którymi stanęło konserwatorstwo czeskie po wojnie, omawia inż. Stanislav Sochor („Nove úkoly“ 1947, VII, z. 1, s. 1—6) na wstępie do pierwszego zeszytu. Szczególną uwagę skupia na naczelnym bodaj zagadnieniu,